

GUTS PROJECT - nr. 2021-1-NO01-KA220-ADU-000026560

PR1 - BENCHMARKRAPPORT

AUTEUR: STEPS

INHOUD

INLEIDING	2
1. ANALYSE VAN “BEST PRACTICES”	2
1.1 DOELGROEPEN	2
1.2 BELANGRIJKSTE DOELSTELLINGEN	2
1.3 TYPE AANBIEDERS	3
1.4 PRAKTIJKEN OVER RAPMUZIEK EN KUNSTVOORSTELLINGEN	3
1.5 ONDERWIJSMETHODEN	7
1.6 SUCCESFACTOREN	8
1.7 KRITISCHE PUNTEN	8
1.8 AANBEVELINGEN	8
1.9 QUOTES	9
1.10 MUZIEK, LIEDJES, VIDEO'S BIBLIOTHEEK	9
2. ANALYSE VAN DE INTERVIEWS	11
2.1 ROL EN TAKEN IN HET ONDERWIJSPROCES VAN GEDETINEERDEN	11
2.2 ERVARING MET ZELFEXPRESSIE DOOR MIDDEL VAN MUZIEK EN VERHALEN VERTELLEN	11
2.3 VOORGESTELDE PRAKTIJKEN	12
2.4 DOELGROEPEN	14
2.5 TOEGEPASTE METHODES/METHODEN/BENADERINGEN/TECHNIEKEN	14
2.6 COMPETENTIES DIE GEDETINEERDEN DANKZIJ DEZE ACTIVITEITEN KUNNEN VERWERVEN	16
2.7 DOELTREFFENDHEID VAN HET WERKEN MET MUZIEK EN VERHALEN OM DE REÏNTEGRATIE VAN GEDETINEERDEN TE BEVORDEREN	17
2.8 HOE DE RECIDIVEGRAAD KAN WORDEN TERUGGEDRONGEN	18
2.9 STERKE EN ZWAKKE PUNTEN IN DE BESCHREVEN PRAKTIJKEN	19
2.10 SUGGESTIES VOOR HET LEFPROJECT	20

INLEIDING

Dit document beschrijft een vergelijkend onderzoek in de partnerlanden wat betreft bestaande methodologieën voor het werken met verhalen en muziek, en het zoekt vooral naar de indicatoren die de kwaliteit van de interventies kunnen bepalen. De belangrijkste doelstelling is het benoemen van succesfactoren van de in de partnerlanden uitgevoerde projecten, die kunnen overgenomen en verbeterd worden in de methodologie die in PR2 zal worden ontwikkeld.

Hiervoor hebben wij een data verzameld over interventiemodellen en “best practices” die binnen de onderwijs- en integratieprogramma's voor jeugdige gedetineerden zijn ontwikkeld.

De partners hebben hiervan gebruik gemaakt om de situatie in elk land te analyseren. Bij de keuze voor van projecten en beleid werd bijzondere aandacht besteed aan het recidivecijfer, de neiging om aan het eind van iemands traject weer in het criminele circuit terecht te komen en andere misdrijven te plegen.

Door middel van onderwijs in storytelling, kunst en muziek kan het recidivepercentage aanzienlijk worden verlaagd, omdat deze methoden jonge delinquenten in staat stellen te re-integreren in de samenleving door nieuwe vaardigheden te verwerven en een positief beeld van zichzelf op te bouwen.

Wij hebben “**25 best practices**” beschreven uit Noorwegen, Portugal, Nederland, België en Italië.

Voor meer diepgang van het onderzoek zijn ook **interviews afgenomen** met verenigingen, instellingen en gevangenen, die geslaagde methodes hebben ontwikkeld op het gebied van onderwijs en sociale re-integratie van jonge delinquenten (**3 interviews per land**).

Uiteindelijk werden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken en samengevat in dit **eindrapport** en vertaald in de taal van elke partner om de resultaten toegankelijk te maken in alle deelnemende landen. Op deze manier denken wij bij te kunnen dragen aan de overdraagbaarheid van de onderzoeksmethodologie door onderzoekscentra en subjecten die belang hebben bij de sociale re-integratieprocessen van ex-gedetineerden (met name professionals, instellingen en vrijwilligersorganisaties).

1. ANALYSE VAN “BEST PRACTICES”

1.1 DOELGROEPEN

Veel initiatieven in de partnerlanden zijn gericht op **jonge gedetineerden**, die meer geïnteresseerd zijn in en aangetrokken worden door muziek, vooral rapmuziek. Soms is er een mooie samenwerking tussen jonge gevangenen en **jongeren** van dezelfde leeftijd **buiten de muren**: deze samenwerking creëert synergiën en manieren om elkaar te leren kennen, en het is vooral een goede methode om de gevangeniswereld "buiten de muren" te brengen. In sommige gevallen gaat het om **vrouwelijke** gevangenen. Vaker gaat het om gevangenen die in afwachting zijn van hun proces of veroordeeld zijn tot straffen van minder dan vijf jaar (of met een reststraf van minder dan vijf jaar).

1.2 BELANGRIJKSTE DOELSTELLINGEN

De vastgestelde praktijken hebben verschillende maar ook consistente doelstellingen, zoals:

- **Racisme** bestrijden.
- **Integratie** van immigranten.

- De grens tussen binnen en buiten verkleinen.
- Versterking van de banden en de uitwisselingen tussen de organisaties met het oog op de uitbreiding van de middelen en het bevorderen van co-creatie.
- Het starten van een **netwerk** voor het maken van video's die gebruikt kunnen worden wanneer het niet mogelijk is om fysiek in de buurt te zijn.
- Ervoor zorgen dat de gevangenen zich hoofdrolspelers voelen en dicht bij de buitenwereld staan.
- Het creëren van een **neutrale ruimte**, waarin gedetineerden zich vrij kunnen voelen om zich te uiten in disciplines die het psychofysisch welzijn van de persoon verbeteren.
- Bestrijden van seksuele **vooroordelen** en discriminatie.
- Bevordering van de **democratisering** van het werken met behulp van technologie als middel om een nieuw publiek te bereiken en nieuwe instrumenten voor participatieve kunst te bieden.

1.3 TYPE AANBIEDERS

<ul style="list-style-type: none"> • Gevangenen (inclusief jeugdgevangenen); • Gevangenisbeheerders, praktijkmensen, maatschappelijk werkers, opvoeders; • Verenigingen en NGO's; • Sociale coöperaties; • Culturele en kunstverenigingen; • Theaters; 	<ul style="list-style-type: none"> • Dansacademies; • Ministerie van Cultureel Erfgoed; • Regio's en andere overheden; • Rappers; • Kunstenaars.
--	---

1.4 PRAKTIJKEN OVER RAPMUZIEK EN KUNSTVOORSTELLINGEN

"Potere alle Parole Lab" is een Hip-Hop project tegen discriminatie en het benaderen via lezen / leesaanpak voor minderjarige gedetineerden in de IPM Cesare Beccaria en studenten van het Enaip Giacinti Instituut in Milaan, opgezet door de vereniging "Racism is a Nasty Business", bij de Stichting ENAIP Lombardia. Het project omvatte een rap-laboratorium, twee concerten, ontmoetingen met auteurs en activiteiten gericht op de bouw van de nieuwe bibliotheek van de Milanese jeugdgevangenis.

Barre aperte - Open bars is een webserie, acht afleveringen in totaal, die elk minder dan 10 minuten duren. Het richt zich op de levens, dromen en verhalen van jonge gedetineerden die een strafproces ondergaan, maar ook op dat van professionals en vrijwilligers die betrokken zijn bij de menselijke en professionele opvoeding/opleiding van gedetineerden. De webserie toont de culturele activiteiten in twee jeugdgevangenen, in Noord- en Zuid-Italië. Twee rappers vertellen over deze activiteiten en interviewen gevangenen. Ze benadrukken het belang van kunstvoorstellingen in de gevangenis, zoals theater, muziek, schrijven.

Storie d'amore e libertà gaat over straatkunst, muziek en een cursus schrijven en creativiteit om voorbij de tralies van de gevangenis te komen. Na een reeks ontmoetingen met de gedetineerden in de gevangenis van Lecce werden twee klassen van vijftien gedetineerden samengesteld die zich bezighielden met kunst, muziek, schrijven en creativiteit. Dankzij de cursus Street Art konden de

deelnemers zich bezighouden met alle moderne artistieke technieken van de straatkunst. Graffiti, tekeningen en collages werden, dankzij de begeleiding van deskundige docenten, instrumenten van vrijheid en participatie. Dankzij de cursus muziek en creatief schrijven werden de gedachten van degenen die in een cel leven de tekst van een rapnummer dat werd geschreven, opgenomen en gedeeld.

GiraVolta is een theater-dansvoorstelling die het heeft over identiteit, de identiteit die vaak wordt aangetast door vooroordelen, zoals dat ook vaak gebeurt bij gedetineerden. Zoals de Drag Queen een slachtoffer is van vooroordelen, zo is een gevangene, voor het grootste deel veroordeeld door de maatschappij, om verschillende redenen, het slachtoffer van discriminatie. Het doel is te proberen vooroordelen af te breken door middel van kennis. De gevangene trekt de kostuums van zijn personage uit totdat de essentie, de ziel, overblijft.

INTANGOUT is een sociaal-educatieve activiteit om de door vooroordelen veroorzaakte muren af te breken door de expressie van kunst met mensen die niet vrij zijn om te demonstreren. I Tango is een hybride dans van hybride mensen, en is ontstaan als een introverte dans, gedanst tussen eenzame mannen en vervolgens gedanst in de sloppenwijken van Buenos Aires.

De doelstellingen van het project **Cativ'Art** waren het maken van een voorstelling van 30 minuten (geschreven door de gevangenen) met daarin: muziek, dans en theater. Na de voorstelling werd een video gepresenteerd met een terugblik op het proces en de getuigenissen van de kunstenaars (15 minuten). De volgende praktijken werden uitgevoerd met de groep: delen van gedachten, ideeën, op een open manier met de groep en/of alleen op papier; inzicht in beweging, ruimte, en hoe lichaamsuitdrukkingen gedachten, ideeën en boodschappen kunnen overbrengen; video's bekijken die de emoties van ieder verdiepen; teksten creëren voor RAP-liedjes, evenals ideeën voor de begeleiding, enz.

Nas Teias Contigo was gericht op het belang van lezen in de gevangenis en om gevangenen omstandigheden te bieden die hen aanmoedigen om te lezen en de gewoonte te verwerven om te lezen en een nieuwe wereld van kennis en informatie te ontdekken. Door te lezen worden namelijk de deuren van een nieuwe wereld geopend voor de gedetineerde, een wereld met vele mogelijkheden. Elke maand registreren de gevangenenbibliothecaris en de onderwijscoördinator de boeken, auteurs of thema's die de gevangenen interesseren en vragen ze aan bij de bibliotheek.

LIBERT'ARTE begon in maart 2021 in de gevangenis van Aveiro. De sessies zijn wekelijks en tellen mee met de deelname van de inherente partnergroepen van het project (Barrica, Red Cloud, Theatergroep, Aveiro Schoolgroep en Santa Joana de Aveiro Koor). Het project had een aantal openbare presentaties die toegankelijk waren voor de hele gevangenisgemeenschap en voor lokale entiteiten die hun aanwezigheid in de gemeenschap ondersteunen en tot uitdrukking brengen. Er worden sessies gehouden om muzikale vaardigheden: een instrument en het gebruik van de stem en het lichaam aan te leren en muziek te beleven. In een vorm van gemeenschappelijk werk wordt de persoonlijke ontwikkeling en het zelfvertrouwen bevorderd en gestimuleerd.

Ópera na Prisão produceerde een opera en gaf verschillende concerten binnen en buiten de gevangenisinstelling. Maar in de loop van de eerste editie, in 2014, werd een behoefte vastgesteld en een droom gezaaid: de behoefte was een repetitieruimte met voorwaarden om zangles te krijgen en waar artistieke creatiewerkshops op het gebied van muziektheater konden worden gehouden.

Op een emotioneel moment in hun leven zullen deze jongeren de collectieve artistieke creatie kunnen ervaren, geluiden en beelden toevoegen aan hun woorden, en dit werk vervolgens presenteren aan hun collega's uit de gevangenis, maar ook aan de gemeenschap waarin het zich bevindt.

Artistic Practices for Social Inclusion wordt gesteund door de Calouste Gulbenkian Foundation, in het kader van het PARTIS-programma - Artistic Practices for Social Inclusion, en zal vanaf volgende week drie jaar lang elke week in de gevangenis binnenkomen. Het doel is de gevangenen "een ruimte van veiligheid te bieden", zodat "zij andere dimensies van zichzelf kunnen vinden en zich een andere, positievere werkelijkheid kunnen voorstellen". De danser en dansleraar benadrukte dat het team dat met de 12 gevangenen - tussen 18 en 30 jaar oud - gaat werken, "met kleine ambities" wil beginnen.

Spiritchild is een vrijheidszanger/kunstenaar uit de South Bronx (New York/USA). Spiritchild gebruikt de kunst om een culturele revolutie over de hele wereld te ontketenen, van de Verenigde Staten tot Europa, van Afrika tot Zuidoost-Azië. De eclecticische en experimentele fusie van Hip Hop, Funk, Electronica en Jazz blijft de grenzen van de muzieksceen doorbreken. Momenteel werkt Spiritchild samen met Urban Art Beat en de Maroon party for Liberation op Rikers Island om 'kritische revolutionaire hip hop pedagogie' te geven aan jonge mannen en vrouwen in de leeftijd van 16-21 jaar. Spiritchild werkt in België samen met Voem vzw.

Dialogo zoekt voor drie jaar uit hoe we kunnen omgaan met conflict en herstel. Met lezingen, debatten, films, verhalen, burgerpanels wil men die dialoog op gang brengen en bruggen bouwen tussen mensen binnen en buiten de gevangenis muren.

JES wil jongeren in de stad versterken. Ze kiezen er expliciet voor om niet alleen de context te creëren waarin jongeren zichzelf en hun omgeving versterken. Ze ondersteunen en inspireren ook andere organisaties en sectoren via JES Academy. Zo vergroten ze hun impact in het versterken van (het stedelijk beleid ten aanzien van) kinderen en jongeren. Ze zijn ervan overtuigd dat hun expertise binnen, maar zeker ook buiten het jeugdwerk, kan bijdragen aan een sterke stad voor en vooral door sterke jongeren. Door in contact te komen met nieuwe partners en sectoren willen ze ook zelf leren, ervaren en geïnspireerd raken!

De Stroate is een jongerencultuurcentrum gebaseerd op de Hip Hop cultuur. Het aanbod van de Stroate bestaat uit workshops en evenementen die het hele spectrum van Hip Hop bestrijken, met daarnaast het Hip Hop Café. Jonge artiesten die de smaak te pakken hebben en ondernemers die verdere stappen willen zetten, vinden hier de voedingsbodem en coaching voor hun dromen: Grafiti & street art (Stencils, graffiti,...); Dance (Break, Hip Hop, Popping, Locking, Ragga & Dancehall, Girly); Tekst & Zang (Beatbox, Rap, Freestyle Rap, Slam Poetry); DJ & muziekproductie (DJ'en (mixen), Turntablism (scratchen e.d.), Beats & beatmaking, Opnames & Productie).

ISO records, een nieuwe toekomst creëren via rapmuziek, in den Haag biedt ex-gedetineerden de mogelijkheid om hun eigen nummer op te nemen, zodat muziek een manier kan zijn om recidive te voorkomen.

Dreamschool is een programma op de Nederlandse Nationale TV, het programma laat zien hoe verschillende creatieve en educatieve benaderingen kunnen worden gebruikt om een groep jongeren met ernstige problemen te bereiken.

RAP MEe gaf jongeren een stem. Uit eerdere projecten leerden ze hoe goed jongeren zich kunnen uiten door middel van muziek en creatieve video's. Garage 2020 gaf hier vorm aan door gebruik te maken van een oude politiebuis, uitgerust met opnameapparatuur. Tijdens de tweede lockdown in de coronacrisis stroomden alarmerende berichten binnen over de crisissituatie waarin veel kinderen en jongeren zich bevonden. Velen hadden meer emotionele problemen dan tijdens de eerste lockdown.

De kern van **Rap Therapy** is het verbeteren van de communicatie tussen jongeren en het beïnvloeden van positieve manieren van expressie, waardoor hun geestelijke gezondheid verbetert. De workshops voorzien de leerlingen van overdraagbare vaardigheden zoals communicatie, teamwerk en luistervaardigheden, die ze zowel in als buiten de klas kunnen gebruiken. Ze ontmoeten en horen van aanspreekbare en inspirerende gastsprekers die uit een vergelijkbare omgeving komen en vergelijkbare problemen hebben meegemaakt, maar toch hebben uitgeblonken in hun carrière.

Toekomstmuziektraject biedt ex-gedetineerden de mogelijkheid een eigen lied op te nemen, zodat muziek voor hen een middel kan zijn om recidive te voorkomen. De deelnemers werken toe naar een concreet eindresultaat, namelijk het opnemen van minimaal drie liedjes op een album en een videoclip. De jongeren namen vijftientig liedjes op. Twaalf daarvan belandden op een album. Tijdens het Toekomstmuziektraject maakt elke deelnemer een actieplan met daarin doelen op muzikaal en sociaal-emotioneel gebied.

Thematische instructie "Bots" in de opnamestudio van de gevangenis van Oslo richt zich op het ontwikkelen van de basisvaardigheden die nodig zijn voor het optreden in een groep, in samenhang met individuele uitvoeringsvaardigheden en een sterke muzikale basis. De leerresultaten stellen dat studenten actief zullen bijdragen aan een muzikale gemeenschap, en zullen deelnemen aan de praktische uitvoering. Methodisch is de cursus als volgt opgezet: 1. Instrumentatie selecteren bij de tekst; 2. Geluidsbeeld selecteren, mixen en masteren van het product; 3. Eindproduct presenteren aan het publiek.

Jessheim videregående skole - "A" zit in de gevangenis van Halden. Hij is al verschillende jaren in en uit de gevangenis. In een interview vertelt hij hoe hij tekstschrijven en rappen gebruikt om oude trauma's te verwerken. In muziek technisch werk vertelt hij hoe hij frustraties opbouwt in het couplet terwijl het koor de boodschap een stapje hoger brengt. Ook legt hij uit hoe hij ook met video werkt om de boodschap te onderbouwen. Hij voegt in het interview toe hoe graag hij daarmee werkt, maar hij voegt er wel humor aan toe - "helaas komen er geen dames enzo in de video" zegt hij. "Dat had wel gemoeten."

KROK is een gevangene van de muziekgroep in de Romerike gevangenis die in de loop der tijd heeft gewerkt met verhalen vertellen, zingen en interactie. De tekst gaat over de oorlog van de gevangene met zichzelf, over in het reine komen met het verleden en het zoeken naar een beter leven in de toekomst. De leraar neemt de leerling mee naar een groep gevangenen en begint met hem een veilig gevoel te geven in de groep. Daarna krijgt de gevangene taken naargelang zijn wensen inzake

ontwikkeling. Velen krijgen taken rond rappen, zingen, instrumenteren, spelen in bands en het schrijven van teksten.

"**Hold on**" zit gevangen in de gevangenis van Oslo. Hij gebruikt tekstschrijven en rappen om trauma's te verwerken. In muziek technisch werk vertelt hij hoe hij in het couplet frustraties opbouwt, terwijl het koor de boodschap een stapje hoger brengt. De filosofische benadering van het project was om gedetineerden veilig te maken in de muzieksituatie. Daarna hen aanmoedigen om tekst te schrijven over hun eigen leven en situatie en dan ondersteunen met instrumentatie en koor waar nodig. Het was een criterium om de productie niet te stoppen totdat de gevangenen zelf tevreden waren en zich beheerst voelden.

"**N**" studeert al enkele jaren muziek in de gevangenis van Oslo. Hij was erg jong toen hij binnenkwam en wilde geen andere activiteit dan muziek zolang hij daar zat. Hij begon met het leren van het muziekprogramma in de studio, voordat hij training kreeg in de productievolgorde van muziek. Hij begon al vroeg zijn eigen rapteksten te schrijven en ontdekte dat dit een manier was waarop hij aan zijn eigen gevoelsleven kon werken. De leraar volgde hem enkele jaren en hij schreef en nam veel rapteksten en vele zelfgeproduceerde cd's op. Toen hij werd vrijgelaten, zei hij dat hij zich door al zijn trauma's heen had geschreven en klaar was voor een nieuw leven. De leraar onderzocht een paar jaar later hoe het met hem ging en hij had een gezagsgetrouw leven buiten de muren. Dit is een goed voorbeeld van hoe tekstschrijven en rap kunnen werken in een rehabilitatieperspectief uit de gevangenis van Oslo, Noorwegen.

1.5 ONDERWIJSMETHODEN

- Gebruik van **video's**;
- Verhalen vertellen met liedjes en **teksten**;
- Vertellen over eigen ervaringen en nadenken over racisme en integratie;
- Video's en liedjes uploaden op platforms als **SoundCloud**;
- De creatie van rapteksten en de theatervoorstellingen, gebaseerd op de expressie van de gevangenen. Zo hoeven ze de teksten niet uit het hoofd te leren, maar kunnen ze improviseren, met behoud van het hoofdconcept;
- **Graffiti**, tekeningen, collages, rap, muziek, liedjes schrijven met behulp van kunstenaars;
- Ervaringsgerichte danstraining;
- **Niet-formele games** met de groep om de groep en zichzelf te leren kennen;
- Inzicht in **beweging**, ruimte en hoe lichaamsuitdrukking gedachten, ideeën en boodschappen kan overbrengen;
- Lichaamsexpressie: houding, beweging in de ruimte;
- Kritisch Revolutionaire **Hip Hop Pedagogie**;
- Focus op **competenties** - omgeving waarin mensen kunnen experimenteren en hun talenten en competenties kunnen ontdekken en ontwikkelen;
- De **stem** van jongeren versterken zodat zij worden gehoord door beleidsmakers, stedelijke actoren, het grote publiek, enz;
- Naar de plaatsen gaan waar jongeren zijn en elkaar ontmoeten;
- Mentorprogramma, waarbij leerlingen met ons kunnen praten over situaties waarbij ze zich niet op hun gemak voelen om die aan leraren of ouders te vertellen;

- Gevangenen schrijven snelle teksten over hun eigen rehabilitatieproces en maken dan muziek.

1.6 SUCCESFACTOREN

- **Integratie** van jongeren uit andere landen;
- Ruimte voor **discussies** tussen jongeren;
- Integratie en **uitwisseling** tussen gedetineerden en studenten;
- **Storytelling** speelt een belangrijke rol, omdat alle uitgevoerde activiteiten erop gericht zijn de gevangenen hun emoties te laten uiten, door middel van het schrijven van teksten voor rapmuziek, zingen en optreden;
- Deelname van bekende **artiesten** (Sud Sound System);
- Organisatie van een **tentoonstelling**;
- Productie van een muziek **CD**;
- Live **uitvoering** van artistieke diepgang;
- Emotionele intensiteit geprezen door de pers en het publiek;
- Om trots te zijn op het eindproduct;
- Om een goede flow te schrijven;
- De kans om op te treden met een dansgroep van buiten de instelling;
- Een RAP lied zingen en opgenomen worden op video;
- Een toename van het aantal lezers in de gevangenisbevolking;
- Een toename van het aantal **boeken** dat door gedetineerden in bibliotheken wordt aangevraagd;
- Een brede belangstelling voor de geschiedenis van schrijvers en de grote werken uit het verleden;
- Zorgen dat het een moment van **plezier** is. Een ontsnapping aan de dagelijkse realiteit in de gevangenis voor een tijdje.

1.7 KRITISCHE PUNTEN

- Sommige initiatieven zijn slechts eenmalige gebeurtenissen en worden niet meer herhaald.
- **Spreiding wat betreft de deelname:** in sommige gevallen was er aanvankelijk een groot aantal deelnemers, maar gingen slechts 3 gevangenen het podium op vanwege de sociale druk in de gevangenis.
- Het werk dat gedaan moet worden, vereist **docenten die** niet alleen **ervaring hebben** met muziek, muziek maken, theater en dans, maar ook getraind zijn in emotietechnieken.
- **Duurzaamheid** van het project.
- Het werk vereist ondersteuning van de leraar om ervoor te zorgen dat het eindproduct een **kwaliteit** behoudt die een gevoel van beheersing geeft en die de gedetineerden met trots aan andere gedetineerden kunnen laten zien.

1.8 AANBEVELINGEN

- **Integratie** en uitwisseling tussen gedetineerden en studenten;
- Laatste live **concert** met de deelnemers;
- **Video's** maken;
- **Theater** aanpak;

- Muziek en verhalen vertellen;
- Materiaal beschikbaar maken op **YouTube** en op aanvraag binnen de gevangenissen;
- Productie van een **CD**;
- Realisatie van een **videoclip**;
- Gebruik de **provocatie / cultuurschok** om interesse en aandacht te stimuleren;
- Het hebben van leesgewoonten is de sleutel om vervolgens over te gaan tot het vertellen van verhalen.
- Het zou mooi zijn als Graffiti vzw deel zou kunnen uitmaken van GUTS. Ze hebben hun eigen muziklabel en werken samen met Sony Music, als het gaat om het opnemen en verdelen van muziek.
- Ook het werken met Fatih Devos is een aanwinst voor dit project.

1.9 QUOTES

- *"Niets als rap vertelt over onze jaren - zegt de Italiaanse rapper Kento - en niets als rap kan ons helpen de toekomst die op ons wacht te begrijpen en vorm te geven".*
- *"De tralies die de gevangenis scheiden van de wereld van de vrijheid werken in beide richtingen, ze houden de gevangenen buiten de wereld, maar ze houden ook de wereld buiten die werkelijkheid, dus alle fysieke en culturele hulpmiddelen die erin slagen deze tralies te overwinnen zijn van fundamenteel belang".*

1.10 MUZIEK, LIEDJES, VIDEO'S

Potere alla parole

- <https://soundcloud.com/razzismobruttastoria/sets/potere-alle-parole-lab-beccaria>
- <https://youtu.be/Zd6YBoEpgIE>

Barre aperte (Open Bars)

- <https://video.repubblica.it/dossier/barre-aperte>

Storie d'amore e libertà

- <https://youtu.be/kp39c-gRZWY>
- <https://youtu.be/7ZOPC0enrcU>

Giravolta

- Teaser: <https://vimeo.com/385661255>
- Video: <https://vimeo.com/385659759>

Intangout

- Teaser: <https://www.youtube.com/watch?v=eIVknv5z5o0>
- Video: <https://www.youtube.com/watch?v=AxDjgp4TMCA>

Libert'arte

- <https://www.youtube.com/watch?v=p2c6NcRiSLU>

Dreamschool

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- <https://www.youtube.com/watch?v=QtHgHH3K17c>

Jessheim videregående skole

- <https://www.youtube.com/watch?v=vSAg9iSUcg8>

Hou vol.

- <https://www.youtube.com/watch?v=rM6cyo-fzkQz>

2. ANALYSE VAN INTERVIEWS

2.1 ROL EN TAKEN IN HET ONDERWIJSPROCES VAN GEDETINEERDEN

De rollen en taken van de geïnterviewden hebben voornamelijk betrekking op:

- **muziekonderwijs**, om gevangenen te stimuleren door middel van muziek en het gebruik van muziekinstrumenten,
- om **rapworkshops** te organiseren voor mensen aan de rand van de samenleving.
- creatief **schrijven**, over rappen;
- **opname** en distributie van muziek.
- **beatboxing en hip-hop**
- **sociaal-cultureel** werk, vooral met jongeren.
- **danser** en choreograaf
- **Technische bijstand** verlenen aan rechtbanken door middel van persoonlijke onderwijsprojecten en evaluatieverslagen over jongeren die vrijheid berovende onderwijsmaatregelen uitzitten;
- identificeren van de criminogene en educatieve behoeften van de jongeren,
- begeleiding en oriëntatie bij de voorbereiding van hun sociale reïntegratie.

2.2 ERVARING MET ZELFEXPRESSIE DOOR MIDDEL VAN MUZIEK EN HET VERTELLEN VAN VERHALEN

De in de interviews beschreven ervaringen zijn zeer uiteenlopend. Artiesten, opvoeders, rappers hebben verschillende interessante ervaringen, die allemaal als goede inspiratiebron kunnen dienen.

Een kunstenaar leert hen **metaforen te gebruiken** en probeert hen aan te moedigen boeken te gaan lezen, kennis op te doen over uiteenlopende onderwerpen en woorden te leren om hun woordspel uit te breiden.

Gedetineerden in de Noorse vrouwengevangenis hebben een breed scala aan muziek ontvangen met gitaar workshops, band workshops en compositie workshops die gebruik maken van muziekprogramma's. In veel gevallen is muziek een goed medicijn tegen verslaving en intoxicatie. Sommige leraren leren de leerlingen tegelijkertijd informele en niet-formele leervaardigheden aan die zij missen of verder moeten ontwikkelen.

Een interessant voorbeeld wordt gegeven door Mihai Poscoiu van ISO records die enkele van de meest succesvolle Nederlandse en zelfs internationale artiesten produceerde en opnam. Het ontwikkelen van programma's voor gedetineerden begon toen hij tijdens de COVID-pandemie plotseling zonder werk kwamen te zitten.

De Belgische kunstenaar **Fatih Devos** vertelt zijn eigen verhaal aan gevangenen, is eerlijk over wie hij is en waar hij vandaan komt. En dat heeft een goede impact op mensen: *"Als je op die manier heel openhartig bent, zonder al te veel details, geeft dat mensen vertrouwen. Als je zegt dat mijn vader aan de heroïne zat, dat ik een moeilijke jeugd heb gehad, dan geef je die mensen het gevoel, hé die vent vertrouwt ons, hij durft dat tegen ons te zeggen. Als je heel ruimdenkend bent, begin je met veel vertrouwen te geven en dan kun je geleidelijk aan vertrouwen winnen"*.

Hij maakt zijn eigen beats met de jongens, brengt een kleine mobiele studio mee, en laat ze rappen op beats, of op instrumentals van anderen. Voor beatbox heb je niets nodig, alleen je mond/stem. *"Het werkt niet als je zegt ga zitten en schrijf een verhaal. Je moet weten in welke context of sfeer*

het zich moet afspelen. Uitgaan van een groepsgevoel, het beeld creëren dat we één team zijn. En dat het niet alleen gaat om het individu, wel een soort familiegevoel creëren. Dat leeft heel erg in de beatbox-wereld. Je moet van elkaar kunnen leren, je concurreert niet met elkaar".

Hiphop begon in de jaren 70 in de South Bronx in NY. Een van de armste buurten en wijken in de States, waar jongeren via muziek, kunst en graffiti eenheid probeerden te scheppen en hun omstandigheden aan te pakken. **Hiphop** kan jongeren inspireren en hen het idee geven dat een tekst iets kan vertellen. Wat wij doen is hen zoveel mogelijk aanmoedigen, als ze bepaalde frustraties hebben (persoonlijk of sociaal) om dat in hun teksten te verwerken, vanuit hun frustraties stimuleren we ze om ook visies en hun dromen op te nemen.

In het algemeen werken de geïnterviewden **door de emoties heen**. Het is van groot belang dat de groep zichzelf kent, zichzelf respecteert, ideeën en gedachten weet te delen zonder dat dit een probleem is en door de anderen als slecht wordt ervaren.

Er werden verschillende activiteiten uitgevoerd met muziek en verhalen:

- het creëren van verhalen door middel van losse, anonieme zinnen geschreven door de gevangenen;
- creatief schrijven over gevoelens, met een maximum aantal te schrijven woorden;
- creatie door de gevangenen van hiphop teksten die hun dagelijks leven, hun zorgen, hun angsten onthullen.

Eén methode werd geïntroduceerd door een Italiaanse ex-gevangene: eenmaal buiten stelde hij aan degenen die vrij waren voor om zijn tekst te lezen en naar de liedjes te luisteren. Zij vonden zichzelf terug in wat er werd verteld, in de dynamiek van de gevangenis en hoe die werd gerepresenteerd. Ze gaven zich gratis beschikbaar om deel uit te maken van een **theatergezelschap**. Dankzij de hulp van een bekende acteur creëerden ze een voorstelling die gepland was om twee weken te worden opgevoerd, maar die vervolgens in een jaar tijd een vijftigtal data op de planken bleef. De oprechtheid van het schrijven hielp de gevangenen naar zichzelf te kijken, te delen en wat meer bewustzijn te krijgen. Het gebruik van ironie en komedie versterkte verschillende dynamieken waardoor ze nog authentiek en acceptabel werden, zowel voor degenen die ze hadden meegemaakt als voor degenen die ze, net als het publiek, niet kenden.

Het was de eerste keer dat een "crimineel" sprak, optrad en sprak voor een publiek. De gevangenen fysiek dichterbij de "buitenwereld" brengen was fundamenteel.

2.3 VOORGESTELDE ACTIVITEITEN

Een gemeenschappelijk element voor alle activiteiten is het **werken aan vertrouwen en veiligheid**. Er moet een goede relatie ontstaan tussen leraar en leerling. Verder is het belangrijk om te beginnen met iets wat de leerling wil. Dat kan gitaar zijn, beats maken, etc. Uiteindelijk wordt dit uitgebreid en is het doel dat de leerling zelfstandig wordt in zijn muzikale prestaties.

Deelname aan muziekgroepen in de gevangenis legt de basis voor een hobby, activiteit, contact met anderen en de mogelijkheid voor een sociaal leven met anderen met dezelfde belangstelling tijdens en na de vrijlating. Deelname binnen de gevangenis muren wordt een verbindingslijn naar de wereld buiten de muren. Het kan ook de basis leggen voor betaald werk in de vorm van betaalde optredens en muzieklesopdrachten.

Er wordt bevestigd dat dit soort opleiding het gevoel van erkenning, context, betekenis, hoop, moed, beheersing, bekwaamheid en verbondenheid van de gevangenen heeft versterkt.

Een van de voorgestelde praktijken heet "**Modules Stadsschool**". Je volgt deze module gedurende 6 weken, 1 of 2 uur per week. Als je voor de module kiest, betekent dit dat je niet na een paar lessen terugkeert naar je afdeling, je maakt de module af. Je kunt kiezen uit:

- Muziekproductie. In deze module behandel je de verschillende zaken waar een Music Producer mee te maken krijgt. Je gaat kennismaken met een DAW, een computerprogramma waarmee je zelfstandig met muziek kan werken.
- De RAP-club die plaatsvindt onder begeleiding van een artiest is een populaire cursus onder jongeren. Ze schrijven hun eigen teksten en maken samen met de artiest een Rap. De beste 8 Raps worden aan het eind van het jaar gekozen en deze worden op een Stick/CD gezet zodat ze cadeau gegeven kunnen worden aan familie, vrienden, collega's en medegevangenen. Hier speelt het vertellen van verhalen vaak een belangrijke rol. De meeste Raps gaan over het verleden, relaties, enz. De inhoud is vaak een soort levenslied van verdriet, schaamte, hoop en soms perspectief.

In het algemeen is het belangrijk om naar hen te luisteren, naar wie zij zijn, naar hun levensverhaal, praat niet over de reden waarom zij er zijn, maar over wie jij bent als persoon. **Plaats jezelf op hetzelfde niveau** als die persoon, maar **geef** indien nodig **duidelijk de grenzen aan**. Je bent een vriend tot een bepaald punt.

Aan de ene kant heb je de rol als iemand die iets leuks met ze wil doen, aan de andere kant heb je de rol als verantwoordelijke die ook grenzen moet aangeven.

Zoek altijd het midden tussen je inleven in hun wereld en iets van jezelf geven.

Je moet solide zijn, je moet geloofwaardig zijn en ze moeten dingen van je accepteren. Niet te belerend. Ze kunnen het niet maken om hun gezicht te verliezen in de gevangenis. Sommigen vallen daardoor af.

Een ander belangrijk element is het verloop in de gevangenis. Daarom is het **groepsgevoel belangrijk**. Als iemand van de groep er niet is, zullen ze die missen, door het sterke groepsgevoel dat in de workshops ontstaat. Meestal begin je met een vaste groep, maar dat kan altijd veranderen, iemand kan er niet bij zijn omdat hij bezoekrecht heeft, of naar de rechtbank moet.

Verbinding met muziek, veel jongens luisteren ook binnen de muren naar muziek. Ik leer ze altijd de basis van het beatboxen. Ze hebben maar 3 geluiden nodig, het kan ook binnen de muren. Ik vraag altijd waar ze graag naar luisteren, en wat ze zelf graag doen. Het is een samenwerking.

Een activiteit die heel gemakkelijk uit te voeren is, is het laten horen van **verschillende soorten muziek**, en verschillende snelheden. De gevangenen moeten lopen, met een correcte houding, en zonder elkaar aan te raken, ook al passeren ze elkaar. Bij deze oefening wordt ook gelopen in sets van 2 stappen, 3 en 4, d.w.z. op bepaalde momenten nemen ze 2 stappen en wachten ze op 1 en gaan dan weer verder, enz. Dit creëert een wisselwerking van denken/bewegen en daarmee een concentratie in lichaam en geest.

Een interessante praktijk is die van het muzikale project **Presi Per Caso**. De band ontstond in 1996 in de Rebibbia-gevangenis in Rome. Toen de band binnen was, speelden ze een deel van hun tijd bekende rockcovers of traditionele Italiaanse ballades om de andere gevangenen te vermaken. Het was een manier om een beetje "buiten" in de cellen te brengen. Toen ze de band buiten de muren opnieuw opbouwden, werd een duidelijke regel gesteld: de liedjes moesten de verhalen bevatten die binnen de gevangenis werden beleefd.

Het was nodig muziek te gebruiken als een vorm van directe, onmiddellijke communicatie om de "vrije maatschappij" te informeren over wat de gevangenis was en wie de gevangenen zijn. Het was nodig de gevangenen te laten zien hoe belangrijk "therapie", vrijheid, creativiteit waren om zich bewust te worden van zichzelf door middel van muziek. Ze probeerden duidelijk te maken dat creativiteit via muziek een instrument was voor emancipatie van de misdaad.

2.4 DOELGROEPEN

De doelgroepen waren zeer gevarieerd, gaande van:

- gevangenen in een streng beveiligde gevangenis
- volwassen gevangenen,
- mensen met verschillende gedragsproblemen,
- psychiatrische patiënten,
- jongeren aan de rand van de samenleving
- jongeren in kwetsbare wijken,
- Immigranten

Het gebruik van de moedertaal is erg belangrijk, spreek de taal die zij spreken. De deelnemers kunnen gewoon in hun eigen taal schrijven.

Vanuit hun eigen optiek, kunnen we mensen in detentie de kans te geven hun stem te laten horen, hun verhaal te laten vertellen. Je merkt dat er veel levenservaring in zit. Gevangenen krijgen vaak een etiket opgeplakt, maar het zijn vaak ook mensen die het veel te vertellen hebben, zowel de jongeren als de volwassenen. Omdat ze veel hebben meegemaakt, praten ze er heel natuurlijk over, zeker als je als begeleider open en geïnteresseerd bent.

2.5 TOEGEPASTE METHODEN/METHODEN/BENADERINGEN/TECHNIEKEN

In de interviews worden veel verschillende voorbeelden van methodologieën gepresenteerd, ook met betrekking tot het soort aanpak dat wordt gebruikt: met muziek, met hiphop, met theater, dans, enz.

Een van de voorbeelden gaat over een presentatie van **muziekstudio software** en apparatuur, waarna de opnametechniek en volgorde wordt doorlopen: 1. ritmestructuur / beat - 2. akkoorden en keuze akkoordinstrument - 3. instrumentatie - 4. tekst / song / rap - 5. mix en klankbeeld - 6. voltooiing product - 7. presentatie product

Freestyle sessies, brainstormsessies, gesprekken met soms ook serieuzere onderwerpen, alles waar de gedetineerde zich goed bij voelt, soms kleine uitdagingen om het beste te halen uit de vaardigheid van gedetineerden om zich via muziek en gesproken teksten uit te drukken.

Terwijl de leerlingen bezig zijn met videoclip, observeer/onderzoek en probeer iemand te motiveren om iets te doen, bv. met het drumstel.

Andere artiesten werken aan een compleet pakket. Ze **nemen vier rapnummers op** met de doelgroep, een over het verleden, een over het heden een over de toekomst en een voor iemand van wie ze houden. Ze nemen een videoclip op, maken een podcast, interviewen hen in een talkshow-setting en registreren hen in een eigen platenmaatschappij. Met deze portfolio hebben ze een goede start als ze serieus muziek willen maken.

Een ander voorbeeld is **interactief werken**, geen lange toespraken houden, taal gebruiken die zij herkennen, benaderbaar, geen te moeilijke woorden, niet te abstract; heel concreet zijn. Ontwapenend en eerlijk zijn, vertrouwen wekken.

"Als het een groep is van bijvoorbeeld 10 mensen, werk ik vaak één op één, vertelt één van de workshop begeleiders. Ze zitten vaak in dezelfde ruimte, maar ik werk individueel, ga bij iedereen langs en geef individuele tips & tricks en motiveer ze. Is het een grotere groep van 20-30 mensen, dan werk ik in kleine groepjes. Er zijn 2 manieren. Of ik treed zelf op, een soort lezing over mijn levensverhaal gecombineerd met liedjes die ik heb geschreven, die ik live breng. Ofwel een workshop waarbij ik ze hun eigen teksten laat schrijven. Ofwel voor kleine groepjes waarbij ik één op één rondga, ofwel in groepjes van 3 verdeel, en per groepje maken we een tekst".

Voor sommige gedetineerden is het bevrijdend om hun verhaal met de groep te delen, voor anderen niet, sommigen voelen zich meer geremd, je wilt je niet zwak opstellen tegenover de andere gedetineerden/anderen.

Je moet een **veilige context** creëren, een **veilige ruimte**. Het is nooit duidelijk wat er gebeurt als ze de groep verlaten. Vaak is dat positief, maar sommigen willen hun tekst niet delen met anderen in de groep. Dat respecteer ik.

Voor sommigen is het genoeg om gewoon een tekst te schrijven, sommigen zijn tevreden met een tekst van iemand anders, anderen willen echt hun eigen tekst uitvoeren of opnemen, in een microfoon zingen, live optreden.

Er zijn verschillende vormen mogelijk: De muziek maken, sommigen maken een gedicht of slam poetry, maar meestal gaan ze uit van een muzikaal ritme waarop ze de tekst kunnen maken.

Wanneer je merkt dat iemand niet taalvaardig is, kun je hem altijd in duo met iemand anders laten werken. Of laat ze iets anders doen, tekenen, of werken met een tekst die ze al kennen van iemand anders, je moet flexibel zijn om het voor iedereen interessant te maken. Sommigen vinden het interessant om het mee te maken, om erbij te zijn en te luisteren naar wat ik te zeggen heb.

De door Spiritchild gebruikte methodologie heet **Kritisch Revolutionaire Hiphop Pedagogie**. Deze pedagogie is voornamelijk geïnspireerd door Paolo Frère, theorie van de onderdrukten, vrijheidsschrijvers zoals Malcolm X, Bell Hooks, mensen die de onderdrukking vanuit verschillende invalshoeken benaderen. Vanuit het oogpunt van de pedagogie richten zij zich voornamelijk op de elementen van de "Theory of the Oppressed". Er wordt zoveel als mogelijk methodologie/aanpak bij de jongeren gelegd. Zoveel mogelijk uitgaande van de jongeren zelf. *"Tijdens de workshops stellen we ons voor, we praten over hiphopcultuur, maar we zijn vooral geïnteresseerd in wie die jongeren zijn, naar wie luisteren ze, wie inspireert hen, welke dingen kunnen we samen doen, van teksten schrijven, van beats maken, opnemen, wat willen ze zelf doen? Ze kunnen kiezen, we raden zoveel mogelijk aan om samen te werken, samen beats te maken, maar ze kunnen ook apart schrijven"*.

"Het kritische element komt vooral terug in het kritisch bevragen van de omstandigheden waarin je je bevindt; wat is er allemaal aan de hand, ook maatschappelijk, dan loop je tegen racisme, discriminatie, seksisme, armoede; het kapitalisme op zich. Kritisch bevragen, zowel naar jezelf als naar de maatschappij".

Zo wordt de bespreking van een video of film vaak in groep gedaan, om iets thematisch te brengen, bij de creatie moeten de deelnemers zich zo comfortabel mogelijk voelen om zich te laten inspireren, dat kan alleen of in kleine groepjes van 2 tot 3 personen.

De gebruikte technieken zijn vaak empirisch in de oefeningen zelf. De meest gebruikte zijn echter:

- **Motivatie;**
- Het creëren van een **veilige ruimte**, een soort bubbel waartoe alleen zij toegang hadden;
- Beweging als een manier om lichaam en ziel te verbinden;
- **Bewustzijn** van zichzelf en van de ander;
- **Respect** voor ieders vrijheid;
- Vertel altijd de waarheid en begin die dan te vervormen met elementen van **humor**. Zet ze op muziek of maak een rap. De tragedie neemt toe, maar ook het bewustzijn en de acceptatie nemen toe. Het is een exorcisme dat je doet groeien.
- Het bevorderen van de geschiktheid van het potentieel van elke deelnemer, aan de groep en haar kenmerken, het bevorderen van de positieve **sociabiliteitscontext**, rekening houdend met de kwetsbaarheid op emotioneel, sociaal en economisch gebied. In deze context worden, in een vorm van gezamenlijk werk, persoonlijke ontwikkeling en zelfvertrouwen bevorderd en gestimuleerd;

2.6 COMPETENTIES DIE GEDETINEERDEN DANKZIJ DEZE ACTIVITEITEN KUNNEN VERWERVEN

In de Noorse praktijken leren studenten een professioneel muziekstudio programma zoals **Protools** te gebruiken. Dit wordt gebruikt in geluidsstudio's in de gemeenschap en je kunt een baan krijgen door dit goed te kennen. Verder doen de studenten ervaring op met op een podium staan en iets te presenteren. Ook doen ze ervaring op met het starten van een proces, het doorlopen van een proces en het afronden van een proces. Dit is iets waar veel gedetineerden geen ervaring mee hebben.

Een creatieve geest houdt hen van de straat omdat zij meer tijd zullen besteden aan het maken van hun kunst (muziek) maar ook leren om bepaalde situaties te herzien en zich aan te passen aan het feit dat jezelf uiten belangrijk is en dat het geen schande is om dat te doen, een ander deel is leren hoe te communiceren.

Andere artiesten werken niet echt aan soft skills etc., maar proberen een paar mensen te helpen om de stap naar de muziekindustrie te maken. Sommigen slagen misschien als rapper, anderen als producer of als manager.

Andere **competenties en vaardigheden die worden** ontwikkeld zijn:

- hun gedachten op papier **structureren**; je gedachten ordenen, taalvaardigheid;
- werken rond **emoties** en ze op papier zetten;
- het versterken van **het zelfvertrouwen**;
- Hen laten voelen dat er een leven is na detentie;
- Hen een gevoel van **eigenwaarde geven**;
- Veel van deze jongens hebben nog nooit een tekst geschreven. Als je met hen stap voor stap een tekst schrijft en ze zien het resultaat, zijn ze vaak erg trots dat ze het zelf hebben gedaan.
- **Respect** voor elkaar.
- Versterken wat er al is, uitgaande van hun passies en talenten,
- Concrete competenties zijn vooral **reflectie**, reflectie over de wereld, de dingen om hen heen, over de sociale situatie.

- Om hun **artistieke talenten te** kunnen ontwikkelen/vergroten (schrijven, opnemen, beats maken) of ze de kans te geven het uit te proberen.
- Nieuwe dingen ontdekken en proeven op het gebied van **creatie**. Samenwerking, door te werken in kleine groepen
- Kritisch en **oplossingsgericht denken**; kunnen wijzen op de frustraties van alles wat fout gaat, maar ook kunnen aangeven hoe we het kunnen aanpakken.
- Competenties zoals **creativiteit**, conditionering van verandering en gedrag ten aanzien van nieuwe situaties. Creativiteit in combinatie met een artistieke productie met een sociale rol, stimuleert de ontwikkeling van het individu in de samenleving.
- Skills zoals **improvisatie**, in combinatie met een creatieve dialoog bieden een nieuwe manier van reflectie.
- Competenties van beschikbaarheid en reactie, maakt individuen beschikbaar om zichzelf te overstijgen, inhoud te assimileren en solide kennis op te bouwen.
- Persoonlijke en sociale vaardigheden ontwikkelen in termen van creativiteit en **het op assertieve wijze uitspreken van gevoelens** en emoties, en agressieve impulsen leren beheersen. Hun tijd vullen met gestructureerde vrijetijdsactiviteiten. Met anderen omgaan en het vermogen ontwikkelen om in teamverband te werken, ideeën met anderen te aanvaarden en te delen in een gestructureerde omgeving.

Tijdens het hele proces viel op dat gedetineerden een zeer grote behoefte hebben om zich te uiten. Maar ze zijn erg bang voor de reacties van hun collega's. De gevangenisomgeving kan zeer vijandig zijn, en **het tonen van emoties aan andere gedetineerden wordt gezien als een teken van zwakte**. Die zwakte kan heel gevaarlijk zijn in de gevangenis. Het is vooral belangrijk om in elke sessie **een ruimte van vertrouwen te creëren**. De competenties zijn gebaseerd op een houding van samenwerking, vastberadenheid en integriteit. Het is belangrijk dat het individu geïnteresseerd is in interculturele communicatie, de diversiteit van waarden waardeert en anderen respecteert, en bereid is vooroordelen te overwinnen en compromissen te aanvaarden.

De gevangenen krijgen, dankzij muziek of het schrijven van een tekst, een **andere kijk** op hun situatie. Ze worden actieve en niet-passieve subjecten. Protagonisten en geen slachtoffers. Hun leven, herschreven, wordt plastischer en veranderbaar. Dit alles leidt tot een hoger niveau van bewustzijn en tot de passieve niet-aanvaarding van hun toestand als gevangenen, wat een noodzakelijke stap is om niet te vervallen in recidive.

2.7 EFFECTIVITEIT VAN HET WERKEN MET MUZIEK EN VERHALEN OM DE REÏNTEGRATIE VAN GEDETINEERDEN TE BEVORDEREN

De geïnterviewden zijn het erover eens dat het werken met muziek de gedetineerden veel helpt, het is niet alleen een manier om zich te uiten maar het kan ook leiden tot andere keuzes. Het geeft hen iets te doen en houvast. Sommigen zeggen dat het hun leven weer zin gaf in moeilijke tijden. Het opschrijven van een tekst over een bepaald onderwerp kan gezien worden als een genezingsproces, terwijl je door het schrijven van de woorden op het papier nadenkt over de situatie, je geest uitdaagt en je blik verruimt.

Kunst kan therapeutisch werken. Hiphop is een zeer toegankelijk medium; het is een sociaal cultureel instrument. Jongeren hebben er heel snel affiniteit mee; het is een belangrijke uitlaatklep. Verschillende jongeren, die er ook al langer bij betrokken zijn, zeggen vaak: Ik sta op en ik schrijf, dat houdt mijn hoofd gezond.

Als je kunt aansluiten bij organisaties die ook na detentie betrokken blijven, kan het beter gaan met de **re-integratie**, dan hebben ze iets om uit te putten. Het biedt de jongeren een gemeenschap waar ze terecht kunnen, een creatief thuis bieden is belangrijk voor de re-integratie.

Er is **externe ondersteuning** nodig, vandaar dat het belangrijk is hen tijdens detentie te koppelen aan artiesten of organisaties die hier specifiek mee bezig zijn. Er zijn jongens die zelf bezig blijven, of vroeger met hiphop bezig waren; sommigen hebben al een YouTube-kanaal. Het geeft hen de kans om hun passie of hobby te beleven. Anderen doen het vanuit hun eigen interesse, energie en motivatie. Maar ik denk dat het zeker hun kansen vergroot door ze een netwerk te geven.

De jongeren vonden de workshops erg leuk, maar toen ze eenmaal weg waren, wisten ze niet goed waar ze heen moesten. De Studio **Oneroom** is eigenlijk het hiphopnetwerk voor en door jongeren in en na detentie. Tijdens de workshops brengen ze andere partnerorganisaties in; bijv. Spiritchild begeleidt de workshops maar brengt dan de lokale organisaties of artiesten mee waar de jongeren kunnen aanhaken zodat ze ook na hun detentie of verblijf terecht kunnen.

Aangezien muziek een inclusieve kunst is, is de hele praktijk ervan en de meervoudige dimensie die zij kan bereiken enorm. Muziek is een sociale kunstvorm, geconstrueerd door en met mensen, voor hun kwaliteiten en archetypen, hun herinneringen en emotionele banden. De handeling is er een van reflectie, de handeling van het denken. Muziek maken is in zekere zin het bewustzijn richten op morele principes, en via het bewustzijn een **gemeenschappelijke ruimte vinden, van delen, van menselijkheid, van solidariteit en naastenliefde**. Deze ruimte is gemeenschappelijk, interactief, tijdloos, en een eenheid is gebouwd in pluraliteit. Re-integratie is een proces van herinneringen, en zijn configuratievermogen is een projectie van realiteiten die gedetineerden hebben meegemaakt.

Om opnieuw in de maatschappij te worden opgenomen heb je fatsoenlijk werk nodig en misschien de aanwezigheid van een familie die je kan ondersteunen. Toch kan muziek een belangrijke rol spelen, want als abstracte taal, met een hoge esthetische waarde, **energie en positiviteit**, creëert zij een andere wereld dan de misdaad. Het laat je andere mogelijke en alternatieve scenario's zien. Het sterkt je en maakt je creatiever.

2.8 HOE RECIDIVE KAN WORDEN TERUGGEDRONGEN

Het recidivepercentage is altijd een delicate kwestie. Het is erg moeilijk om nauwkeurig te meten of en hoe bepaalde praktijken en benaderingen werkelijk kunnen helpen om het risico op recidive te verminderen. De meeste geïnterviewden zijn er echter van overtuigd dat al deze praktijken uiterst nuttig zijn.

Recidive is in wezen gebaseerd op de passieve aanvaarding van het zich "crimineel" voelen, de aanvaarding van de dynamiek en de talen van de subcultuur van de gevangenis, het niet kennen van alternatieve talen of het niet zien van andere werelden dan die van de misdaad.

"Sommige gedetineerden ontdekken, ondanks het feit dat ze nog geen ervaring met muziek hebben, dat ze ergens goed in kunnen zijn en dat gevoel draagt bij aan de motivatie om het beter te doen", aldus een van de geïnterviewden.

De liedjes zijn vaak heel persoonlijk, vaak emotioneel. Het heeft zeker een impact achteraf. Het nadeel is dat er zo weinig nazorg is voor deze jongens. *"Dat weegt ook op mij. Je hebt iets met ze opgebouwd, er is vertrouwen, en dan wordt die band weer doorgesneden. Ik denk er zelf vaak aan. Het blijft me achtervolgen. Waarom is er geen transitiehuis, waar de dingen die in de gevangenis*

zijn gebeurd ook gebeuren, met dezelfde mensen? Die mannen zouden weer verantwoordelijkheden moeten krijgen. Je zou een soort huis kunnen creëren met een crew, een soort clan waar je kunt blijven experimenteren met muziek en toewerken naar iets blijvends, een verzamelplaat, of een optreden. Iets duurzaam dat hen perspectief geeft".

In de jeugdhulp en het jeugdwerk is er aandacht voor **netwerken**, maar vaak erg lokaal. Het is belangrijk om organisaties uit het hele land te betrekken omdat gedetineerden vaak verhuizen of achteraf worden overgeplaatst. Zo komen zij ook in contact met andere organisaties.

2.9 STERKE EN ZWAKKE PUNTEN IN DE BESCHREVEN PRAKTIJKEN

Sterke en positieve punten:

- Met gedetineerden heb je het voordeel dat je **vrij snel vertrouwen opbouwt**. Omdat je iets doet wat ze al kennen, snel en ze kunnen hun gedachten afleiden. Ze zijn vaak erg dankbaar om iets anders te doen. Maar je kunt beter korter individueel werken dan langer met een grote groep. Je kunt ze samenbrengen, maar individueel werkt het beter.
- Je krijgt veel **verschillende mensen bij elkaar**, bijvoorbeeld uit Oost-Europa of Noord-Afrika. Dan is beatbox een heel universele taal. Het is geluid, het is geen gesproken taal, het is een muzikale taal. Soms wordt het een collage.
- Wat enorm werkt is om echt uit te **gaan van de deelnemers zelf**, van hun passies, hun frustraties, hun visies. Je moet een duidelijk kader scheppen. Een kader van kijk wij zijn hier om jullie dingen te laten doen en creëren op artistiek maar ook persoonlijk, sociaal vlak.
- Je moet vooral de **kracht** bij hen leggen, je verhaal vertellen, communiceren wat je ziet of hoe je je voelt. Werk vanuit inspiratie, bredere maatschappelijke thema's, bredere disciplines zodat mensen kunnen kiezen wat dicht bij hen staat.
- Maak de verbindingen; niet alleen één facilitator die alle workshops begeleidt, maar je kunt **hier in de toekomst mee** verder in samenwerking met andere organisaties. Niet eens alleen als artiest, want niet iedereen kan de volgende Tupac worden. Maar er zijn veel mogelijkheden om met muziek bezig te zijn, of beter gezegd als jongerenwerker met muziek bezig te zijn. Bied hen een duidelijk kader en voldoende ruimte.
- The **creation of themes** for the construction of the show, the desire for an emotional bond with the narrative as memory, *creation* as a source of humanitarian and artistic qualities, proactivity, instrumental practice, improvisation on stage and the development of language and vocabulary (discourses of theatrical practice, the sung voice, the body and time).
- De **creatie van thema's** voor de opbouw van de voorstelling, het verlangen naar een emotionele band met het verhaal als herinnering, creatie als bron van humanitaire en artistieke kwaliteiten, pro-activiteit, instrumentale praktijk, improvisatie op het podium en de ontwikkeling van taal en vocabulaire (discoursen van de theaterpraktijk, de gezongen stem, het lichaam en de tijd).
- Vanuit therapeutisch oogpunt leren de jongeren **omgaan met bepaalde angsten**, namelijk door zich bloot te geven, via muziek uiten zij gevoelens en emoties, werken zij aan hun schrift, ontwikkelen zij een voorliefde voor lezen en cultuur, leren zij zich inzetten voor geweldloze activiteiten en ontwikkelen zij positieve gevoelens.
- Positieve **motivatie**, ruimte voor vrije creativiteit en de jongeren krijgen ook de kans om iets anders te doen en in een positieve omgeving te socialiseren.

Kritische aspecten:

- **Verhalen vertellen is niet voor iedereen weggelegd**, sommige gevangenen houden gewoon van opscheppen en pochen, anderen houden van slam poetry of rappen met metaforen.
- Klassikaal onderwijs met muziek als verplicht vak bij leerlingen met uiteenlopende **gedragsproblemen** en zeer uiteenlopende IQ's werkt niet altijd.
- We moeten heel voorzichtig zijn met wat men doet met verhalen vertellen. Soms, als de groep nog niet op dezelfde golflengte zit, is het moeilijk om enig **gebrek aan respect** of aan vrijheid van de ander, d.w.z. sommige gevangenen met hun leeftijdsgenoten, onder controle te houden.
- De **tijd is kort** om al hun uitingen in het project op te nemen.
- Het **ego** van de deelnemers beheren. Het succes van de initiatieven, de radio-uitvoeringen van de liedjes, de concerten, het publiek, het acteren hebben ieders ego versterkt. Dit ging gepaard met een reeks conflicten, een paar terugtrekkingen en soms een "zwaar verlies van verbazing".
- Het grootste probleem is het **gebrek aan continuïteit in het onderwijs** tussen binnen en buiten de gevangenis. In Italië bv. zijn er weinig instellingen die deze mogelijkheid bieden.

2.10 SUGGESTIES VOOR HET GUTS-PROJECT

- **Maak contact** met de gevangenen als je iets voor ze rapt, maar laat ze daarna altijd hun eigen ding doen.
- Wees **geduldig**, oordeel nooit, elke tekst is een deel van iemands persoonlijke gedachten.
- Wees **open**, zodat de gevangenen zich veilig voelen en zich niet schamen om met u te praten over hun ervaringen en onderwerpen van hun keuze.
- Het **proces** zou belangrijker moeten zijn dan het eindproduct. Het eindproduct, de liedjes of het online festival zou eigenlijk niet belangrijker moeten zijn dan het proces van schrijven, ontdekken, leren, optreden.
- **Lees de gedetineerden**, bij het kiezen van een beat, zegt de keuze al veel over de stemming van de gedetineerde, je past je hierop aan en wilt dit misschien bespreken
- Probeer niet te censureren, maar wijs erop dat het gebruik van het F-woord beledigend kan zijn. Zoek naar alternatieven, geef ze de vrijheid om alles uit te spreken, maar wijs er ook op dat er andere manieren zijn om je boodschap over te brengen. Het kan ook helend werken om al je frustraties eruit te schreeuwen.
- In een groep gevangenen zijn er altijd één of twee **alfamannetjes**, informele leiders, als je die mee hebt, heb je de hele groep mee.
- Behandel ze als mensen, **geef ze perspectief**. Iemands levensverhaal, vaak zijn er dingen gebeurd die niet door de beugel konden, maar hij heeft waarschijnlijk ook veel goede dingen gedaan, dus richt je daar ook op. Iedereen maakt fouten, sommigen gaan naar de gevangenis, anderen niet.
- Kijk waar ze vandaan komen, hun achtergrond. Ga uit van hun leefomgeving, pas je methodologie aan vanuit hun referentiekader.
- Wees **tolerant**, maar geef ook je grenzen aan. Je moet ook af en toe je vaardigheden laten zien. Daar kunnen ze van leren.
- De voertaal kan Engels zijn, maar er kan ook in andere talen gerapt worden.
- Het zou interessant zijn een **netwerk** op Europees niveau te promoten/ontwikkelen dat muzikale en artistieke activiteiten buiten de muren van de gevangenis kan ondersteunen,

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

als een echte opleiding voor de persoon die de sociale en arbeid re-integratie van ex-gedetineerden zou kunnen aanvullen.